

Finansiranje EU mobilizovano za zelenu transformaciju zapadnog Balkana moglo bi na kraju da se sliva pravo u kasu Rusije i Kine. Evropska komisija ne može zanemariti geopolitičke implikacije svoje Zelene agende za region.

Na nedavnom događaju Instituta Clingendael, predstavnica Generalnog direktorata za klimatske akcije (DG CLIMA) izjavila je da „nije mnogo zabrinuta kada je reč o Kini“ kao pretnju Zelenoj agendi Evropske komisije za zapadni Balkan. Trebala bi biti.

S obzirom na koncentraciju kineske i ruske ekonomske aktivnosti u energetici, industriji i drugim zagađivačkim i energetski intenzivnim sektorima u regionu, Zelena agenda direktno ugrožava interese Kine i Rusije. Suludo je očekivati da će ove zemlje sedeti skrštenih ruku jer su im investicije i strateški prioriteti podrivani.

Podjednako je nepromišljeno jednostavno pozivati vlade zapadnog Balkana da pojačaju svoju „političku volju“, što je Rasmussen identifikovao kao glavni izazov Zelenoj agendi. Ovaj komentar previđa činjenicu da će politička volja dveju globalnih sila verovatno biti usmerena ka sukobljenim ciljevima.

Da bismo analizirali kako bi se ciljevi Kine i Rusije u vezi sa planiranom zelenom transformacijom mogli učvrstiti, moramo ispitati njihove trenutne interese.

Na zapadnom Balkanu Kina je jednaka uglju. Danas uglj obezbeđuje oko 70 procenata električne energije u regionu. S obzirom da su ove ekonomije između dva i pet puta energetski intenzivnije od proseka EU, rezultat je region upola manji od Nemačke koji proizvodi više emisija uglja od cele Evropske unije. Kao rezultat, sve države zapadnog Balkana, minus Albanija, našle su se na vrhu liste IKAir-a za najgori kvalitet vazduha u Evropi - a Bosna i Hercegovina (BiH) je čak ušla u prvih deset svetskih zemalja. Uglj takođe najviše doprinosi antropogenim klimatskim promenama.

Pored uglja, Kina je ciljala i druge strateške sektore relevantne za njenu inicijativu za pojas i put, uključujući rudarstvo, industriju i transportnu infrastrukturu. Ovi sektori su takođe veliki zagađivači. Dalje, kineski projekti su više puta kritikovani zbog preskakanja procena uticaja na životnu sredinu i labavih ekoloških standarda.

Srbijanska fabrika uglja Kostolac B pruža posebno eklatantan primer. Jednostrano emituje više sumpor-dioksida nego što Sporazum o Energetskoj zajednici - koji su Srbija i druge države zapadnog Balkana ratifikovale - dodeljuje Srbiji, Kosovu, BiH i Severnoj Makedoniji zajedno. Ironično, Kostolac B je takođe jedina fabrika u regionu koja je nedavno opremljena opremom za odsumporavanje - koju je izgradila China Machinery Engineering Corporation, a finansirala Ekim banka iz Kine.

Uprkos svim dokazima o suprotnom, Kineska komunistička partija više voli da se na nju gleda kao na konstruktivnog globalnog aktera u klimatskim pitanjima. Strateški kineski

odgovor na Zelenu agendu mogao bi da dovede do ozelenjavanja ili barem „zelenog pranja“ kineskih projekata i ulaganja u stratešku infrastrukturu.

Još bolje za Kinu, ukoliko nema međunarodnog instrumenta nabavke ili stranih subvencija koje se primenjuju na sve fondove EU, njene državne kompanije mogu se takmičiti za zelene ugovore EU i domaće finansije.

Zapravo, ovo se već događa. Konzorcijum, uključujući kinesku Shanghai Electric Power Company, izgradio je drugu po veličini vjetroelektranu u Crnoj Gori – koristeći kineske turbine. Kineska firma vodi fabriku za reciklažu plastike FeitianSuie na severu Srbije – iako je njen rad nedavno zaustavio lokalni inspektorat za životnu sredinu. A početkom ove godine Srbija je potpisala 3,2 milijarde evra (3,8 milijardi dolara) ugovora sa kineskom korporacijom za puteve i mostove za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda i projekte deponija.

Ruske investicije su suptilnije u većini zemalja zapadnog Balkana, ali su takođe štetne po životnu sredinu. U velikom delu regiona ruska nafta i gas su glavni. Kremlj se oslanja na energetske oslanjanje ovih zemalja da bi se odupro diverzifikaciji energije i liberalizaciji tržišta. Nefleksibilni dugoročni ugovori i planirani projekti cevovoda nagoveštavaju da će se ovaj trend nastaviti.

Rusko vlasništvo i rad rafinerija nafte je takođe problematično. U BiH, gdje Rusija kontrolira jedine dvije rafinerije u zemlji, obećana ulaganja u modernizaciju postrojenja nisu uspjela. Rafinerija Bosanski Brod pumpala je zagađenje vazduha u Bosnu i susednu Hrvatsku više od jedne decenije dok fabrika konačno nije zatvorena 2019. godine radi nadogradnje. Ruske investicije su takođe značajne u rudarstvu, bankarstvu i sektoru nekretnina.

Rusija se često zadovoljava izigravanjem spoila, a kao odgovor na Zelenu agendu treba očekivati da svoju mrežu iskoristi u bankarskoj i energetske industriji da učini upravo to. Čvršće veze Moskve sa kleptokratima i lokalnim zvaničnicima takođe mogu olakšati rusko učešće u onome što brzo postaje regionalni trend kalemljenja i korupcije u projektima obnovljive energije.

Ukratko, javno i privatno finansiranje koje je EU mobilizovala za zelenu transformaciju zapadnog Balkana na kraju bi moglo da se prenese direktno u džepove ruskih i kineskih državnih preduzeća.

Takav ishod može poboljšati uslove životne sredine, ali teško da zadovoljava veće strateške imperativne EU za region – uključujući proširenje i obezbeđenje njegovih lanaca snabdevanja. Kako strategija koja je u osnovi usmerena na usporavanje globalnog zagrevanja pojačava žar dva glavna zapadna geopolitička rivala, Evropska komisija bi bila nesposobna da zatvori oči pred geopolitičkim implikacijama svoje Zelene agende za zapadni Balkan.

Zelena agenda EU za zapadni Balkan sadrži rizičnu geopolitičku agendu